

THE IMPACT OF THE CYBERBULLYING PHENOMENON ON THE FUNDAMENTAL RIGHTS OF ADOLESCENTS: RISK FACTORS AND PREVENTIVE MEASURES

IMPACTUL FENOMENULUI DE CYBERBULLYING ASUPRA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE ADOLESCENȚILOR: FACTORI DE RISC ȘI MĂSURI DE PREVENIRE

CEBAN Cristina, studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ceban.cristina.faat@ase.md

Abstract: In this article we analyze the phenomenon of cyberbullying, what it represents, how it manifests, the issues faced by teenagers, the risk factors, its impact and prevention measures. As technology advances, the risks from the online environment intensify and become a serious cause for concern. The implementation of effective strategies for preventing and combating this phenomenon is necessary. To this end, several strategies have been proposed to reduce the severity and duration of the conflict consequences of cyberbullying, as well as relevant actions for the medium and long term. This study aims to identify the risk factors of cyberbullying that promote its occurrence, including online anonymity, lack of digital education and excessive internet exposure, also focusing on prevention measures for this aggression, including the role of education, parental responsibility, and school-level interventions. It is also important to ensure a solid legislative framework to protect teenagers' fundamental rights to privacy and safety.

Keywords: cyberbullying, online harassment, social networks, internet, victims, risk factor, prevention.

JEL CLASSIFICATION: K10, K36, K38

INTRODUCERE

Odată cu dezvoltarea și evoluția tehnologiilor moderne, suntem tot mai des expuși anumitor fraude, care se produc în mediul online. Punând accent pe faptul că majoritatea dintre noi suntem într-o oarecare măsură manipulați și duși în eroare de informațiile și știrile false din mediul online, putem afirma că, în caz de vulnerabilitate, putem fi duși în eroare sau, în cele mai rele cazuri, se poate ajunge la anumite consecințe cu caracter mai grav.

Într-un asemenea context, cei mai afectați pot fi adolescenții, care sunt jertve a “manipulațiilor online” adică „cyberbullying”, care anume ne și demonstrează că ei neavând un caracter bine conturat pot fi ușor manipulați de toate fenomenele prezente în mediul online. Studiarea fenomenului de cyberbullying este esențială în contextul creșterii continue a utilizării tehnologiilor și a rețelelor sociale. Cercetarea prevenirii și combaterii hărțuirii online reprezintă un demers cu un impact social major, care contribuie la consolidarea unei societăți digitale, bazate pe respect și empatie. În acest studiu, se vor ține cont de unele obiective de cercetare și anume: identificarea formelor de manifestare ale cyberbullying-ului, determinarea factorilor de risc, cauzelor și factorilor favorizanți, potențarea rolului mediului educațional și familial în prevenirea dezvoltării acestui fenomen, analiza impactului asupra drepturilor fundamentale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Fenomenul de cyberbullying poate fi analizat prin intermediul diverselor metode de cercetare, adaptate obiectivelor acestui studiu. Printre cele mai oportune, menționăm: observația și comparația,

în vederea identificării cauzelor, efectelor, factorilor de risc, impactului general. Prin metodele inducției și deducției se va contribui la accentuarea conceptelor despre cum cyberbullying-ul afectează din ce în ce mai mult, evident, negativ, asupra sănătății mentale a tinerilor, victimele manifestând anxietate și izolare.

Așadar, cyberbullying-ul, cunoscut și sub denumirea de hărțuire online, înseamnă agresiuni și umilințe făcute prin internet, folosind telefoane, computere, rețele sociale sau alte platforme digitale. Acest tip de hărțuire se manifestă prin mesaje jignitoare, răspândirea de zvonuri, amenințări sau publicarea fără permisiune a informațiilor personale. Spre deosebire de bullying-ul tradițional, cyberbullying-ul poate avea un impact mai puternic, deoarece victima nu se poate refugia ușor, iar agresiunile pot fi vizibile pentru un număr mare de persoane și pot rămâne online pentru mult timp (Singhal, 2025).

Un rol și efort semnificativ îl au desigur școlile, care, prin intermediul unor anumite lecții sau acțiunilor educative, pot preveni sau chiar înlătura fenomenul de cyberbullying. Odată cu dezvoltarea tehnologică copii și adolescenții sunt tot mai mult expuși hărțuirii online, care creează un mediu vulnerabil pentru dezvoltarea lor.

Hărțuirea online, cunoscută sub numele de cyberbullying, are loc atunci când o persoană sau un grup folosește internetul și tehnologia digitală pentru a umili, jigni sau amenința pe cineva în mod repetat. Aceasta se poate întâmpla prin rețele sociale, mesaje, comentarii sau postări publice pe platforme online, folosind telefoane, tablete sau computere. Practic, este o formă de agresiune care se desfășoară în spațiul virtual și poate avea consecințe grave asupra stării emoționale și psihologice a victimelor.

Potrivit unui Raport UNESCO, cu privire la situația din Moldova, desprindem ponderea totală a copiilor care sunt ținte ale bullying-ului - de 34,7% (34,0% printre băieți și 35,4% printre fete). Conform studiilor realizate, băieții se implică mai mult în forme fizice de victimizare, în timp ce fetele sunt mai înclinate către bullying-ul verbal și cel relațional. Multe fete manifestă comportamente de agresivitate relațională care trec neobservate din partea părinților sau profesorilor (UNESCO, 2019). În ceea ce privește situațiile de cyberbullying, 27 % dintre elevi au raportat că în ultimul an au primit mesaje care conțineau cuvinte vulgare sau imagini cu conținut sexual, iar 21 % au primit mesaje înjositoare la adresa lor. Totodată 13% dintre elevii participanți la sondaj au spus că informațiile lor personale au fost utilizate într-un mod care nu le-a plăcut.

Dacă este să enumerăm câteva probleme cu care s-au confruntat elevii în ultimul an, pe internet, putem menționa: utilizarea parolei – 13 %, mesaje înjositoare – 21 %, informații personale – 13 %, mesaje vulgare cu conținut sexual – 27 %. În același studiu, 34 % dintre elevii care au fost țintă a cyberbullying-ului au vorbit despre acest lucru cu părinții, 33 % au apelat la prietenii de vârstă apropiată pentru a le povesti despre ce li s-a întâmplat, iar 12 % au ales să nu împărtășească cu nimeni incidentul (Mărgineanu, 2023).

Factori de risc ai cyberbullying-ului.

Dintre cei mai răspândiți factori ai cyberbullying-ului, am putea menționa pe următorii, analizați și cercetați de unii autori. Așadar, menționăm despre *expunerea excesivă la mediul online* – adolescenții petrec din ce în ce mai mult timp pe internet, ceea ce le crește riscul de a deveni victime sau agresori ai cyberbullying-ului. Studiile arată că utilizarea excesivă a rețelelor sociale este corelată cu o probabilitate mai mare de a experimenta hărțuire online (Kowalski, 2018). *Lipsa educației digitale* - mulți adolescenți nu sunt conștienți de pericolele internetului sau de consecințele juridice ale hărțuirii online. *Lipsa unor programe educaționale adecvate* contribuie la perpetuarea comportamentelor agresive în mediul virtual (Livingstone & Helsper, 2007). *Anonimatul pe internet* - mediul online permite utilizatorilor să acționeze sub pseudonim sau conturi false, ceea ce îi face pe agresori să se simtă protejați și să nu se teamă de consecințe. Acest factor duce la intensificarea cyberbullying-ului, deoarece atacatorii pot acționa fără a fi identificați rapid (Najah, 2016). *Factorii psiho-sociali* – adolescenții cu stimă de sine scăzută, probleme emoționale sau care provin din medii vulnerabile sunt mai predispuși să fie ținte ale cyberbullying-ului. Studiile indică faptul că victimele cyberbullying-ului au un risc crescut de anxietate, depresie și chiar suicide (Saamer, 2010).

Orice formă de agresiune poate afecta negativ bunăstarea victimei, atât în momentul în care are loc agresiunea, cât și în viitor. Cercetările psihologice sugerează că a fi victimizat de un agresor cibernetic crește stresul și poate duce la simptome de *anxietate* și *depresie*. Unele studii arată că anxietatea și depresia cresc probabilitatea ca adolescenții să devină victime ale agresiunii cibernetice. Hărțuirea cibernetică poate provoca, de asemenea, prejudicii educaționale, afectând prezența sau performanța academică a unui elev, mai ales atunci când bullying-ul are loc atât online, cât și în școală sau când un elev trebuie să se confrunte cu agresorul online la clasă. Copiii și adolescenții se pot baza pe mecanisme de adaptare negative, cum ar fi consumul de substanțe, pentru a face față stresului din cauza hărțuirii cibernetice. În cazuri extreme, copiii și adolescenții se pot lupta cu auto-vătămarea sau cu ideile suicidare (Abramson, 2022).

Impactul asupra drepturilor fundamentale.

Cyberbullying-ul afectează grav drepturile fundamentale ale persoanei, creînd un spațiu mai anxios pentru însăși persoana, aceste daune fiind aduse mai mult la nivel moral. Victimele pot suferi expunerea datelor personale și a imaginilor fără consimțământ, ceea ce le poate afecta securitatea și încrederea în mediul online. De exemplu, distribuirea neautorizată a fotografiilor intime sau a conversațiilor private poate avea efecte devastatoare asupra reputației și vieții sociale a adolescentului. Conform prevederilor Codului Civil al României, în art. 71 este stipulat faptul că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private. Nimeni nu poate fi supus vreunor imixtiuni în viața intimă, personală sau de familie, nici în domiciliul, reședința sau corespondența sa, fără consimțământul său ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75 (Cod Civil al României).

Atacurile verbale, insultele și umilințele publice pot afecta profund stima de sine și imaginea personală a victimei. În multe cazuri, adolescenții care sunt hărțuiți online evită interacțiunile sociale și își pierd încrederea în sine, ceea ce poate duce la izolare și dificultăți în integrarea socială. În conformitate cu art. 43 alin (1) CC al RM, acesta prevede că, în condițiile legii, orice persoană fizică are dreptul la viață, la sănătate, la integritate fizică și psihică, la libera exprimare, la nume, la onoare, demnitate și reputație profesională, la propria imagine, la respectarea vieții intime, familiale și private, la protecția datelor cu caracter personal, la respectarea memoriei și corpului său după deces, precum și la alte asemenea drepturi recunoscute de lege (Cod Civil al R. Moldova). Așadar, observăm că fenomenul de cyberbullying poate aduce atingere colosală drepturilor fundamentale ale persoanei, cu un impact semnificativ și cu riscul de a crea un climat de anxietate.

Amenințările, intimidările și șantajul sunt forme grave de cyberbullying care pot induce un sentiment de nesiguranță permanentă. În unele cazuri, victimele pot ajunge să evite activitățile zilnice sau să dezvolte fobii legate de utilizarea internetului. De exemplu, adolescenții care primesc amenințări cu violența fizică pot ajunge să se teamă să meargă la școală sau să iasă din casă, ceea ce mărește șansa ca acești adolescenți să fie expuși tot mai mult depresiei sau în cazurile cele mai grave la sinucidere (aceasta în lipsa comunicării și relatării problemei unei persoane de încredere).

Victimele cyberbullying-ului pot suferi de anxietate, depresie, atacuri de panică sau chiar gânduri suicidare. Studiile arată că expunerea repetată la agresiune online poate determina simptome asemănătoare stresului post-traumatic, afectând dezvoltarea emoțională a adolescenților. De exemplu, cazurile de sextortion (șantaj prin materiale intime) au fost asociate cu riscuri ridicate de suicid în rândul tinerilor. Sextortion-ul presupune șantajarea unei persoane cu imagini sau videoclipuri compromițătoare pentru a obține bani, favoruri sexuale sau alte beneficii. Victimele pot trăi într-o stare de anxietate extremă, temându-se că materialele compromițătoare vor fi distribuite public (Hinduja, 2019).

Semnele cyberbullying-ului.

Unul dintre cele mai evidente semne ale cyberbullying-ului este prezența frecventă a unui *comportament negativ* în mediul online. Acesta se poate manifesta prin mesaje ofensatoare, amenințări, hărțuire sau umilire publică. Victimele cyberbullying-ului pot prezenta semne de izolare socială, *anxietate*, *depresie*, scăderea performanțelor școlare sau profesionale și pot evita utilizarea dispozitivelor electronice sau participarea la activități online. De asemenea, activitatea online neobișnuită poate fi un indiciu al faptului că cineva este victima cyberbullying-ului. De exemplu, victima

poate șterge brusc conturi de pe rețelele sociale, poate crea profiluri noi frecvent sau poate evita să discute despre ceea ce face în mediul online. Totodată, poate petrece un timp neobișnuit de mare pe internet, încercând să monitorizeze situația sau să răspundă agresorilor (UNICEF, 2021). Un alt semn este *reacția emoțională* puternică la activitatea online. Dacă o persoană devine vizibil deranjată, anxioasă, speriată sau furioasă după utilizarea internetului sau după primirea unui mesaj, acest lucru poate indica prezența cyberbullying-ului. De asemenea, victima poate evita conversațiile despre activitatea sa pe internet sau poate avea o reacție defensivă atunci când este întrebată despre aceasta.

REZULTATE OBTINUTE

Dacă este să menționăm despre unele metode de prevenire a fenomenului de cyberbullying, atunci putem menționa despre faptul că totul începe de la educația digitală și cu responsabilitatea în utilizarea internetului. Un element esențial pentru evitarea hărțuirii online este setarea corectă a opțiunilor de confidențialitate și securitate pe rețelele sociale. Acest lucru ajută la protejarea utilizatorului prin controlul celor care pot vizualiza postările, blocarea celor care manifestă comportamente abuzive și raportarea incidentelor către platforma respectivă.

Un alt factor crucial în prevenirea și gestionarea cyberbullying-ului este dezvoltarea abilităților de reziliență și autocunoaștere. Acesta presupune învățarea unor tehnici de reducere a stresului, cultivarea unei imagini de sine sănătoase și înțelegerea faptului că valoarea unei persoane nu este definită de opiniile celorlalți.

De asemenea, este recomandat de a evita trimiterea de imagini intime sau jenante în online, mai ales persoanelor necunoscute, deoarece nu poți anticipa întotdeauna intențiile reale ale celor cu care interacționezi în mediul virtual. În cazul în care apare riscul de a deveni victimă a cyberbullying-ului, este important de a solicita ajutorul unui adult sau a unui specialist. De asemenea, este important de a se adresa la timp autorităților competente, precum poliția, pentru a raporta incidentul, pentru a comunica despre situația creată.

CONCLUZII

Cyberbullying-ul reprezintă o amenințare majoră la adresa drepturilor fundamentale ale adolescenților, afectând profund viața lor socială, emoțională și psihologică. Expunerea excesivă la mediul online, anonimatul utilizatorilor și lipsa educației digitale sunt factori care favorizează acest fenomen, punând în pericol drepturi esențiale precum viața privată, demnitatea, securitatea și sănătatea mentală a victimelor. Internetul a schimbat radical modul în care comunicăm, însă a creat și oportunități pentru comportamente agresive și hărțuire online. Odată cu creșterea numărului de tineri care utilizează internetul, preocupările legate de siguranța lor în mediul digital devin tot mai mari. Pentru a asigura un spațiu virtual sigur, este esențial să înțelegem riscurile la care sunt expuși tinerii și să identificăm metode eficiente de protecție. Cyberbullying-ul este una dintre cele mai serioase probleme cu care se pot confrunta utilizatorii internetului. Din acest motiv, este esențial ca atât tinerii, cât și părinții să fie informați despre metodele de prevenire a acestui fenomen, pentru a putea recunoaște pericolele și a lua măsurile necesare pentru protecție.

Prevenirea și combaterea cyberbullying-ului necesită un efort comun din partea familiilor, instituțiilor educaționale și autorităților. Educația digitală, dezvoltarea unor politici stricte de protecție online și promovarea unui comportament responsabil în mediul virtual sunt esențiale pentru reducerea acestui fenomen. De asemenea, sprijinirea victimelor prin consiliere psihologică și crearea unor mecanisme eficiente de raportare și sancționare a agresorilor pot contribui la protejarea adolescenților în spațiul online.

REFERINȚE:

1. Abramson, A. (2022) *Cyberbullying: What Is It and How Can You Stop It?* American Psychological Association. www.apa.org/topics/bullying/cyberbullying-online-social-media.

2. Codul Civil al Republicii Moldova, Publicat: 01-03-2019. *Monitorul Oficial* Nr. 66-75 art. 132, Modificat LP 268 din 28.11.24, MO 498-500/29.11.24 art.680
3. Codul Civil Parte integrantă din Legea nr. 287/2009.(n.d). <https://lege5.ro/>.
4. Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2019). Connecting adolescent suicide to the severity of bullying and cyberbullying. *Journal of School Violence*, 18(3), 333–346. <https://doi.org/10.1080/15388220.2018.1492417>.
5. Kowalski, R. (2018). *The Routledge International Handbook of Human Aggression – Cyberbullying*.
6. Mărgineanu, A. (2023). 73 % dintre elevi au asistat la situații de bullying în școlile din Moldova. Care sunt cel mai des întâlnite motive și cum se manifestă cyberbullyingul (sondaj, 15 august 2023). <https://diez.md/>
7. Najah A. R., Ghamrawi, N., & Ghamrawi, T. Sh. (2016). *Teachers' Perception of Cyberbullying in Lebanese Public School*. <https://www.scirp.org/>.
8. Singhal, M. (2021). *How to Prevent Cyberbullying. 5 ways to protect your teen from cyberbullying*. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-therapistmommy/202111/how-prevent-cyberbullying>.
9. UNICEF (2021). *Cyberbullying: Ce este și cum îi punem capăt?*. www.unicef.org/moldova/articole/cyberbullying-ce-este-%C8%99i-cum-%C3%AEi-punem-cap%C4%83t.
10. UNESCO (2019). *Behind the numbers: Ending school violence and bullying*, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. <https://mecc.gov.md/>.

Coordonator științific: CODREANU Alina, drd, asist. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni, nr. 61
e-mail: codreanu.alina@ase.md